

Szerkesztői iroda:
Nagyenyeden
A KIADÓHIVATALBAN
hová
lap szellemi részét illető
közlemények küldendők

Kiadóhivatal:
Wokál János könyvkereskedése
hová
az előfizetések és hirdetések
bérmentesen küldendők.

Kéziratok nem adóznak vissza.

KÖZÉRDEK

Vegyestartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek:
helyben házhoz hordva vagy
vidékre postán küldve
egész évre 4 frt,
félévre . . . 2 frt,
negyedévre 1 frt.

Hirdetmények díja:
3 hasábos petit sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön 30 kr.

Nyilttér sora 15 kr.

A ev. ref. theologia Akademia.

I.

Mindnyájunknak élénk emlékezetében lehet azon küzdelem, mit a nagyenyedi Bethlen-főtanodával osztatlan egészet képező theologiai Akademiának Kolozsvárra szándékolt áthelyezése felidézett. Az egyház békéjét felzavaró harc felidézésében, azon törekvésben, hogy a boldogult Nagy Péter püspök életében ismételt sikertelenül megkísérlett cél minden áron el legyen érve, az oroszán rész főtiszt. Szász Domokos püspök urat, nsgos dr. Szász Béla egyetemi r. tanár urat s az ev. ref. egyházkerület igazgató tanácsának velük tartó urait illeti, kik az egyházi törvények végrehajtása tekintetében felvállalt hivatalos kötelességüknek úgy feleltek meg, hogy nem csak nem respektálták a theol. akademiának, a fejedelmi határozat értelmében a Bethlen-főiskolával kapcsolatos fenntartására s e végből az egyházkerület anyagi támogatására hozott határozatot, — hanem minden alkalommal ellene cselekedtek. Szóval és írásban, parancs szóval és könyörgő esdekléssel, — felmagasztosult páthosszal és rebegető érzéssel, — alkalmazkodva a személyhez s az időhöz, de mindég egy czéllal, el lett követve minden, hogy törekvésük: a fejedelmi alapítványnak közvetlen személyes rendelkezésük alá, Kolozsvárra helyezése minden áron valósuljon.

E cél érdekében béke lett kötve n. t. Szász Gerő ural! Generális nótárius lett. Örök barátság emelt a generális direktori székbe nagytiszteletű Nagy László urat; kiérdemelte, mert szavazott és szavaztatott tüskén-bokron keresztül. A nagytiszt. esperes és lelkész aak kellő preparálásban része-

sültek, persze nem épen teljes eredménnyel, de mégis némi kellemetlen érzést keltve, mit a mindenkivel jó viszonyban lenni akarók önkénytelenül is érzni szoktak, ha az igazság s a felsőbb-ségnek az igazságszerűséggel czizomázott kíván-sága között kell választani. Ugy tetszett, hogy az egyházkerület közönsége, mely a jól vezetett választások folytán is meglehetősen „rendezve” látszott lenni, — beadja szép csendesen derekát, mert kitűnő egyházjog tudósok és negyevü egyetemi tanárok erős érvelései, sőt előkelő főgondnokok nyilatkozatai, melyek a véleményes javaslat mellé, mint a „közvélemény” nyilvánulási csatoltattak a hiszékeny közönség megnyugtatóására, eléggé megérdemeltnek jelezték e kérdést.

Egy kis vidéki lapocská, melynek azonban nincsen subventiója, nincs gazdagon fizetett szerkesztője s ennél fogva független minden párttól, mely klicket akar képezni, s minden oly személytől, ki önkénykedni s nézeteit abszolút igazság gyanánt tiszteltetni kívánja, — figyelmeztetve két fővárosi lapban megjelent cikk által, — felvetette a kérdést: hogy vajjon jogosult-e az egyházkerület megmástitani az alapítók rendelkezéseit? van-e szükség az alapítvány megbolygatására? nyer-e ezzel a nemzetiség, a vallás vagy nem? Elég hamar megjött a felelet. Olvassa el mindenki és pedig ismételve gróf Kun Kocsárdnak, a nagy hazafinak, a vallásos férfinak, a nemzetért és vallásért százszekeret áldozó nemes főurnak a kolozsvári „Ellenzék”-hez, s a „Közérdek”-hez intézett nyilatkozatát, melyet e hazarész legjobbjai: egy gróf Bánffy Miklós kir. főpohárnok mester, egy gróf Kun Géza a nagy tudós, egy gr. Bethlen Gábor főispán és az EMKE köztisztviselőben és szeretetben álló elnöke, a Zeykek, Kemények,

Bánffyak, Bethlenek, gr. Vassok, br. Gyórfyek, Pogányok s a hazarész logjobb neveit viselő régi nemes családok tagjai viszhangoztak a prot. theologusok és lelkészek derekabb tagjaival. Olvassa el mindenki, újra meg újra, Bartha Miklósnak, e pártatlan ékes és éles tollu hírlapírónak szellemtől, igazságtól és lelkesültégtől ragyogó czikkorozatát, mely tisztán kimutatja azt, hogy a mit főtiszt. püspök ur és társai követeltek, az jogtalan, helytelen, szükségtelen és káros.

A koczka fordult: dr. Szász Béla, az előadó sem szavazott azon operatum mellett, amit maga adott be. Azt a vergődést pedig, mit a közgyűlésen a főtiszt. püspök ur és társai elkövettek, szánta a ki látta. S ennek a szánalomnak, ennek a helytelen gyöngédségnek, mely nem engedte véglegesen, teljesen eltakarni s eltemetni a szerencsétlen ideát, hanem az eredeti javaslatból a jó béke és tisztesség kedvéért egy — toldott foldott, — tetszés szerint magyarázható javaslat által helyettesítette abban a reményben, hogy egy hamar nem, vagy talán sohasem fogja az extra kolozsvári theologiai akademia kérdését clóvenni a tisztelt párt, ime már is meglátszik következménnyel mely ugyan hamar kiábrándíthat mindenkit abból a gondolatból, hogy főtiszt. Szász Domokos püspök ur, nagyságos dr. Szász Béla ur és társai megértik a csöndes czélzást arra végre, hogy ne csináljanak okvetlen és minden áron újra, meg újra kellemetlenséget az ugy is elég gondnal, bajjal küzdő erdélyi ev. ref. egyház kebelében.

Előttünk van egy felhívás. Kelt az erdélyi ev. ref. egyház kerület igazgató tanácsától Kolozsvártt, 1890. február 28-án, melyben a megszólított ur vagy asszonyság „atyafi szolgálai”: Szász ref. püs-

TÁRCZA.

Emlékezés Nagyenyed pusztulására.

(1849. január 8.)

Szilágyi Farkastól.

Szegenyérzet miatt piruló arezczal jegyezem fel, hogy Enyed vidéke magyar nemzetiségű parasztságának egy töredéke szintén részt vett a gyalázatos munkában.

Rabolok és gyujtott, mint az oláhok, sőt fájdalom — adatok vannak kezeim között, melyek hitelesen bizonyítják, hogy találtattott közöttük olyan bestia is, ki gyilkolt.

Hogy magyar parasztságunk egy része, főleg az Enyed vidékiek, az oláh táborhoz csatlakoztak, ezt értem, ezt nem tudom fel nekik bűnül. Kényszerülve voltak ezt tenni, ellenkező esetben pusztulniok kellett volna, de hogy váltak ki közülök olyan nyomorultak, kik saját véreik kifosztása, felperzelése sőt kiirtása égrekiáltó bűnös munkájában, ezek retentő nyomoruságának idején maguk is részt vettek, ezt szégyenlem. Ez olyan istentelen eljárás és nemzet ellenes bűn volt azoktól kik tették, melynek szennyét nevékről lemosni semmi, még az idő sem képes. Ilyest véghez vinni nem voltak, nem lehettek kényszerítve.

Megérdemelnek ezen gyász magyarok, hogy neveiket, már t. i. a kikét birom méltó büntetésül idejegyezzem s nyilvánosan pellengére állítsam.

Megkegyelmeznek nekik, nem érettek, mert ők kegyelmet semmi szín alatt nem érdemelnek, hanem gyermekeik, unokáikért, kik között vannak jóra való emberek is. Mérje rájuk eme büntetést, ha jónak látja más valaki, én megkegyelmezek nekik.

Voltak a támadó oláhok soraiban Balázsfalva vidékéről való szászok is jelentékeny számmal. Ezek is kemé-

nyen dolgoztak. Még egy Roth nevű papjok is szakított magának annyi időt, hogy ez alkalommal Enyedre fardott s gyalázatos módon garáználkodott. Sőt a megrohanók és rablók soraiban császári rendes gyalog katona is találtatott.

És ez a tenger mennyiségi, 25—30 ezer ember napok során dolgozott, hogy mit a kultura, a munkás szorgalom, szellemi és anyagi kincsekben, közel 150. év leforgása alatt!) Enyeden összegyűjtött, az mind megsemmisítse, ezen város lakosságát legyilkolja, a lenem gyilkolható részt földönfutóvá tegye, mely ádáz munkát fájdalom — csaknem teljes eredménnyel véghez is vitt.

Axenti, később Prodn, mégkésőbb Buttyán László emberei s az ezerekre menő csősélek jan. 8 esti 11 órától megszakítás nélkül pusztítottak és gyilkoltak napok és éjjelek során.

Kötetekre menő munkát kellene összeírnia, ki ezen idegrázó katasztrófát minden részleteire kiterjeszkedőleg akarná ösmertetni. Még ha akarná sem tehetné most már.

Az egyének kik annak részesei voltak, koruk s értelmi fejlettségüknek fogva rá vissza emlékeztek, nagyrészen elhaltak; naplót pedig, mely azon napok eseményei hű leírását foglalná magában fájdalom — csak alig pár ember vezetett. Ez a pár napló is hiányos, rendszeresen csak a napló vezető saját személyével, legfennebb még családja agjaival történtek leírását foglalja magában. Sőt ma már, ezen naplók sincsenek mind meg.*)

*) Enyedet 1704-ben a labancok feldúlták volt.

*) Néhai Zoltán Jan's ügyvéd naplót vezetett. Naplója foglalt magában egyet mást Enyednek 1849. jjan. 8-án történt pusztulása részleteiről is.

Párszor kezemben forgattam, benne lapozgattam. Fájdalom ma már aligha meg van. Zoltán könyvei, irományai 1882-ban, potom árért elárvereztettek s pakolási czélokra felhasználattak. Az árveréskor nem voltam honn, s ez okon a naplót nem tudtam megszerezni.

Minden részletre kiterjeszkedni, nem is szükséges.

Igaz, hogy a katasztrófa minden részleteinek ösmertése rendkívül igen sok drámai anyagot ölelne magába, de az általános áttekintésre, borzalmainak megösmérésére, néhány részletnek felmutatása is elég.

Ezt pedig tenni fogom.

A várterület megrohanásáról és az ott történekről már szólottam.

A Lázár-féle gyógyszerár szintén e piac keleti során volt, a jelenleg Ludvig-féle házban. Ide is sokan menekültek a vész kitorése után főleg a piac környékén lakó intelligencia férfi tagjai közül, mert a gyógytár felügyelője Privigyei Lajos szász nemzetiségű fiatal ember volt. E derék provisor vendégeit egyideig gondosan rejtgette, a betörőknek — mig pénzből tartott — pénzt osztogatott; őket menyre-földre kérte, hogy a gyógytár kiméljék, mert az szász ember tulajdona; őt se bántsák, mert ő is szász. Nem használt semmit. Privigyeit megrohanták, leagyalták, lándzsákkal megölték*) s a gyógyszerárt összetörték. — Az itt rejtőzködőknek, mig a szerencsétlen provizort halálra kinczolták, sikerült menekülniök.

Mig a gyógyszerárban ezek történtek, az üzletnek segédje Vagner vigan élte világát. Buzditotta a betörőket, hogy raboljanak és gyilkoljanak.

Eme gyógyszerár közvetlen szomszédságában egy Ráducz nevű, oláh származásu kereskedő lakott, egyik

N.-Enyed monografiája érdekében jelentékeny szolgálatot tenni, ki ezen naplót, — ha még meg van, — illetékes kezekhez szolgáltatná.

*) Privigyei legszebb korában lévő fiatal ember volt, mátkás egy szásvárosi leánnyal Schpech Ninával. Szászvárost még ma is emlékeztetnek van, hogy Privigyei mátkája ujján a jegygyűrű 1849. január 8-án este megpattant.

pök, mint elnök és Dr. Szász Béla előadó igazgatótanácsos, hivatkozva „Anyaszentegyházunk törvényhozása mult évben tartott Közgyűlésének 62. jk. sz. határozatára”, mely kimondta volna, hogy szent vallásunk jövődombeli papjainak lehető teljes kimivelése és tudományos kiképzése érdekében“ Kolozsvárt, az itteni m. kir. Ferencz József tudomány egyetemmel bizonyos viszonyban, theologiai akademia állíttassék fel s paedagogium rendeztesék be, — megkéri az illető urat, vagy asszony-ságát, hogy a felkéréshez csatolt „Alapító levelet“ a czél üdvös voltától és messzire kiható vallás erkölcsi és nemzeti érdekeink felismerésétől indítatva“ egy megfelelő összeggel állítsa ki s küldje be.

Az egyház kerületi közgyűlés 1890. október havában volt. Öt hónap se telt el a lecke óta s ime, mintha mi sem történt volna, alapító levelekkel van beborítva minden nevesebb ur és aszszonyosság asztala, s az eklésiák leveles ládája. Valjon e felhívásra éppen a jelenlegi idő alkalmas s vallon a szükség már oly nagy-e, hogy 1876. óta soha oly nyomasztóan nem érezte az erdélyi ev. ref. egyházkerület egy új theol. akademia felállítását s a meglévőnek elhagyását, mondhatni szándékos elpusztítását, mint most? Az aláírásra felhívók szerint: igen! az önzéstelenül áldozók, nemzetüket és vallásuk egyaránt szeretők s a jogot és hagyományokat tisztelők szerint: nem!

Nyilatkozat.

„Méltóságos igazgató tanács!

Tisztelettel vettem a Méltóságos Igazgató tanács 510—1890 szám alatti felhívását és az ahoz csatolt „ki töltendő alapító levél“ egy példányát. Az alapító levelet a Kolozsvárt felállítandó theol. akademia és paedagogium alapjára, a czél üdvös voltától és messzire kiható vallás erkölcsi és nemzeti érdekei felismerésétől indítatva“ kell az alapítónak aláírni. Ugy de a Méltóságos Igazgató tanács előtt tudva kell azon körülménynek, hogy egyházkerületünk hívei és testületei, sőt az egyházkerületi közgyűlés tagjai között is igen sokan vannak, kik nem ismerik el sem a czél üdvös voltát, sem azt, hogy vallás erkölcsi és nemzeti érdekeink javára szolgálja, és így azt is tudhatta, hogy az ilyenek ezen alapító levelet lekiismeretük, meggyőződésük megtagadása nélkül alá nem írhatják; és ha vallás erkölcsi és nemzeti érdekeink fölségelésére képesek és készek anyagi áldozatot hozni, azt más, ezen érdekeknek megfelelő intézmények számára hozzák meg pl: EMKE-nek vagy egyes szegény egyházak és lelkeszi állomások fölségelésére, vagy pedig

segédje is oláh volt. Raduczhoz szintén menekültek körülbelül 20-an, köztük Fodor Miklós stb. Biztak, hogy mert Raducz oláh, segédje is oláh, itt nem lesz bántódásuk. A házi gazda tözött is házára fehér lobogót, de nem használt. A segéd egész éjen viaskodott a kapuban a betörőkkel, hajnal felé azonban berontottak Raduczhoz is s az ott találtattak megénozták, pénzüktől megfosztották, őket csaknem meztelenre vetkeztették, azután futni engedték. Raducz is csak Cirner Józsefnének köszönhetette, hogy életben maradhatott és menekülhetett.

Gergely Márton tisztes szabómestert, vormelletti lakásából kivonszolják, ágyékba rugdossák, azután lándcsakkal összeszurkálják, végre fejszével agyon verik.

Özvegy Borsos Józsefnét lakásában addig verik, míg a verés következtében meghal.

Szerapi István iparos polgárt a Toth utca elején lévő lakásából kihuzsolják, a ruhát testéről lehuzzák, azután föbe verik, de úgy hogy ne haljon meg azonnal. Az erős férfi pár nap folytán vonaglott az utca közepén.

Kovács József ügyvéd nejét agyon lövik, de rosszul találják. Kinos vergődései közben a feje fölött lángot kapott padlótát rá szakadt s szenvedéseinek a lángok vetnek véget. Férje az irtozatosságok láttára szívzselhűdés kap s meghal.

Benkő Lászlóhoz is betörnek a rablók. Az élete java korában levő férfi az irtoztató csoportot meglátva szív zselhűdést kap s nyomban meghal. Így mult ki Hendl Mihályné, Nagy Elekné stb. szóval 30—40 en férfiak, nők, gyermekek.)

Özvegy Tóth Józsefné tompaházi birtokos nő piacz sori házába is berohannak a rablók, már a megrohanás első órájában. Itt együtt voltak 8—10-en többnyire a családhoz tartozók. A családhoz nem tartozók közül öz. Erősné Tompaházról, továbbá Bakk József sebész és nője

*) Viskolezi Henrich jegyzeti.

ha éppen a lelkesz képzés czéljaira akarnak, úgy a tényleg meglévő ősi Fejedelmi theol. Akademia gyarapítására.

Miután pedig magam is ezek közé tartozom, a kitöltendő alapító levelet egyszerűen fölr tettem volna, ha kikerülhetlenül nem kellett volna reflektálnom azon körülményre, hogy szerencsém van azon város polgárai közé tartoznom, mely a kerülő utakon megbontani szánt ősi Fejedelmi főtanodát, melynek a theol. Akademia eminens és integrans alkotó része, több mint 200 esztendő óta féltékenyen drága kincs gyanánt őrzi kebelén, sőt, a mi több, elnöke voltam azon képviselő testületi közgyűlésnek, mely mult év október 2-án egyhangu határozattal hozta azon nemeslelkű ajánlatot, hogy a n-nyedi Bethlen főiskola theol. akademiáján az őtődik theol. tanszék fizetését átvállalja, a mely határozat saját nevem aláírásával volt a főtisztelendő közgyűlés elé terjesztve.

Ezeknek megdömlése után a felhívás és alapító levele hozzám intézését a legszelidebb megítéléssel is gyöngédtelen eljárásnak kell tekintenem, mi feljogosít, sőt kötelez azt nyilvánosan is vissza utasítanom, azon kijelentéssel, hogy:

én egyházamat, annak magos vallás-erkölcsi, közmívelődési és nemzeti érdekei czéljait és törekvéseit egész odaadással szeretem, szerény tehetségemhez képest szolgálom és szolgálni fogom, de éppen azért azon törekvést mely a nagy fejedelem által alapított ősi intézetet egyes vagy kerülő uton gyengíteni, sőt megbontani czéllozza, nemesem nem pártolhatom, hanem egyenesen kárhözhatom, és kötelességemnek tartom egész erőmből ellene működni.

Nagyenyed, 1890. ápril hó 3 án.

Kovács Gyula,

erdélyi ev. ref. egyh. kerületi képviselő,
N.-Enyed város polgármestere.

Irodalmi merénylet dr. Kovács Ödön ellen.

Kovács Ödön már csaknem husz év óta működik mint theol. tanár az enyedi főiskolában. Tekintélye állandólag és fokozatosan emelkedett. Irodalmi munkássága által tiszteletet szerzett nevének mindazok előtt, a kik a hazai protestáns egyházi irodalomnak őszinte barátai; tanári működésének áldásos hatása előtt készséggel hajolnak meg mindnyájak, kik tudásával bírnak annak a nagy haladásnak, mely az erdélyi ref. pap-képzés mezején legkivált az ő munkásságának és organisáló képességének köszönhető; tanítványai pedig nemesem az éles eszű és gazdag ismerettel bíró tudós theologus tisztelik benne, de szeretnék és szeretik az embert, ki tanítványainak minden egyes lépését a szerető atya élénk érdeklődésével kíséri mindenütt.

Boesásson meg nekünk dr. Kovács Ödön, ha sértjük szerénységét. Mindezeket meg kellett mondanunk, nem az ő, hanem egyházi életünk érdekében! Mert ellene, ki a magyar protestáns irodalom első cultiválói közé tartozik: merényletet követtek el, ellene és az irodalmi tisztesség ellen!

enyedi lakosok. A családhoz tartozott Bernád Péter nyug. huszár kapitány is. Ez a derék katona, ekkor tisztes ősz férfi, az osztrák hadsereg logói alatt részt vett a nagy Napoleon ellen vívott nehány véres ütközetben. Ezekben élete a golyó és kard éle által meg lett kímélve. Ekkor elibe áll egy tribunoeska s ezt kéri az öreg kapitánytól: voltál-e háborúba? Igen feleli az öreg méltósággal. Na ha igen, hát most is háborúban van, jegyzi meg a tribunoeska. Van-e pénzed? kéri az Axenti vitéz katonája. Van egy kevés válaszolja az öreg.

Tribun: add ide pénzedet, mert neked pénzre ugy sincs többé szükséged.

Bernád előveszi pénzes erszényét s a mi pénz abban volt átadja a tribunnak.

Tribun: meg látván Bernád arany óralánczát, kéri, hogy hát az mi? Zsebörám láncza feleli Bernád.

Tribun: Hát órad van-e? Van mondja az öreg.

Tribun: Add ide azokat is, mert neked ezekre sincs többé szükséged.

Bernád mind két tárgyat oda adja.

Ezután a Bernád újján levő nagy arany gyűrűt veszi el a tribun mire, nézete szerint az öreg kapitány-nak szintén nem lesz többé szüksége.

A kapitány odaadja ezt is.

Na már most halj meg, mondja a vitéz, tribun s ezzel az öreg katona agyának pisztolyt szegez. A nők a halál félelmei között gondolnak a pillanatra, melyben a fegyver elsül, az öreg pedig méltóság teljes önmegadással néz a tribunra s az agyának szegzett fegyverre. A legválságosabb pillanatban öz. Tóthné kisebbik fia Miklós*) a tribun és Bernád közé ugrik, s a tribun kezében lévő fegyvert megragadja s a gyermeki kebel megható hangján, a kétségbeesés lázas kitörésével esdekel kegyelmet öreg rokona részére. És a tribun le lett fegy-

*) Jelenleg Alsófehérmegye árszászki elnöke.

E merényletet egy bizonyos Zoványi Jenő vitte végbe, (vajj! ki ő és merre van hazája?) a ki theol. „magántanárnak“ adja ki magát, valósággal pedig — úgy mondják — „káplán.“

A merénylet indító oka az vala, hogy ez az ismeretlen ur, hogy nagy tudományát a világnak tudtára adja, a „Prot. Egyh. és Isk. Lap“-ban egy tendenciosus cikket boesátott közre a ref. theologiai akademiák, de főleg az enyedi ellen, a Kolozsvára állítandó érdekében.

Kovács Ödönnek, az enyedi akademia tanárának a tévedéseket helyreigazítani, el nem utasítható kötelessége volt. Meg is tette, teljes objektivitással és Zoványi ur által meg nem érdemlett kimélettel.

Es most kapja magát ez az ur, s miután a Prot. e. és isk. lap szerkesztősége, mert nem akarhatja az ő éretlen kifakadásával tisztességes lapját compromittálja, sőt miután ugy látszik Z. ur egyetlen egyházi lapban sem mert cikke számára tért kérni, vagy ha kért, ugy visszautasított mindenütt, mondom ez az ur kapja magát és egy idétlen pamphlettel rohan Kovács Ödönnek akkora dühvel, az érzékenykedő göngnek és az undort keltő szemérmelenségnek oly durva és féktelen kiütrésével, a mely fölháborító és neveléses egyszerűind. Jaj a Prot. e. és isk. lap szerkesztőségének, ha a Kovács Ö. állítási közül avagy egyet is helyesel, sőt jaj Baurnak, a német theol. irodalom e szellemóriásának, ha Kovács Ödön rá hivatkozik, mert „sem mit mondó szólam“ az a mit Baur mond, és abból a végtelen tudásból, a mi a káplán ur sajátja, „legfönnebb egyetlen szó meggyengítésére volna alkalmas.“

Képzeltétek — ha képzelné birjátok — e káplán szellemnagyságát, esztét és tudását, midőn hozzá képest még a korszakot alkotó Baur is oly kicsiny, s tudása üres szölam csupán.

Ha Kovács Ödön figyelmezteti, hogy a vallás-bölcsészet — a dolog természeténél fogva — a bölcsészeti tudományok körébe tartozik, hiába szeretné Z. ur a vallás-tudományok körébe tartozónak tekinteni: a káplán a kétségbe vont tudás megsértett felháborodásával kiáltja oda: Kovács Ödön tudatlan. És ha K. Ö. hivatkozik arra, hogy a vallásbölcsészetet bölcsészeti tudományok tekinti az egész tudós világ: a káplán ur hetykén vágja vissza: Eh! mit nekem a tudós világ?! Én a magam esze után járok! S azután a „maga esze után indulva“ „egyes összekuszált fogalmakat külön választ“, a Kovács Ödön felvilágosítására, ilyen tenorral: „Talan még K. Ö. is elismeri, hogy dogma, dogmatika, theologia mind külön tartalmu fogalmak. Dogma és dogmatika olyan viszonyba állanak egymáshoz, mint a föld a geológiához, a természet a természettudományhoz... mind az, ami az emberi elmének foglalkozást ad, ahoz, amit e foglalkozás folyán az elme produkál! Persze! a dogma nem az emberi elme productiója, hanem ugy jött készen a jó Isten kezéből, mint a föld ée természet. S csak arra való, hogy foglalkozást adjon az emberi elmének! Így bizonyítja be a tudós káplán ur a tudatlan K.

vezerve, Bernád kegyelmet kapott.

Ez jan. 8-án este történt. Hajnal felé az öregre ujra fegyvert szegez egy más tribun. Szerencsésjére akkor ott volt Májér Miklós tompaházi gör. kath. pap. Ez a fiatal izmos férfi puskagygyal a tribunnak rohan s olyan ütést mér rá, hogy a puskagya a tribun hátán keté törött. Így nézettaz öreg katona kétszer szembe a halállal, melyet Axentikatonái mutogattak neki, a fegyvertelennek.

Ezután Májér vette gondjai alá az öregot s nem lett tovább bántódása, életben maradt.

Ugyancsak hajnal felé, szintén ezen lakás földszinti részéből, hová a tüztől való félelem miatt ez emeleti részről mindannyian lehuzódtak, Bakk József huzolták ki az utcára s keresztül lötték.

A benulevők hallották a lövést. Tudták kinek szállott s a szerencsétlen áldozatot — mint halottat — megsiratták. A golyó keresztül is ment Bakk testén, de nem okozott halált. A sebész pár óra multával ájultságából magához tért, visszavászorgott a szobába. Neje sebétt bekötözte, a pinczében elrejtette, s Bakk is életben maradt.*)

Ilyen esetekhez hasonló események között telt a jan. 9 re viradó éj.

Hajnal felé kigyult Mild József pálinka földjeje a Porondon. Ezen város részben e volt az első gyulás. Pár órával utána a timár czéh emeletes sarok épülete kapott tüzet a piacz soron, szembe a vár déli kapujával. A piacz sorain ezen gyulással vette kezdetét a tűzveszély*)

Özv. Szász Pálné szül. Tóth Krisztina urnó szives közlése *) Öz. Márton János közlése alapján.

alapján, ki ezen dolgoknak szemtanuja volt.

(Folytatása következik.)

Ö-nel szemben testáns vallásos történet, ha gia története kö

Kölonösen

akarja erőszak általa felállított theol. akademia csak megmarad mely azt paran liányát, nem n a szekér kellek rékre s utasi egy káplán ez (a theol. akade kara, az egyete náta. Most jé „hiányos“. M utasítlak, módszert pedig volt fel.

Valóban azt hi képzelné, saját ságát, a mely után tüstént é „hiányzik

Am legy vizsgálja meg „En“-jét, s n hogy valahol átkozott k talán és várja mig a kerésk mutatok a tu és idomoss

Még eg mérmellen gő

Ödön,“ kire lami „sphy mint „csak adására a ká tani. Inkább ház minden a szemérmel ga-e, vagy P oly tulajdon kell, vagy a most visszat iránt érzékk zamat csupán idővel azonban hazát keresv egy a mi n

— E évfolyamf azon t. elő év végével kérjük azor küldtek be minielelőbb

— I Budapestró Ohajjuk, k ségét körü — E ból a tüze pedig á v — velünk

— Ödönt ne május 1-é mely a vi

— igen szép egyház ké igen siket ram köve énekelte a vegyes alt hang Zsiga. 4 Emming Czirner vonos n Dezső, I tól, éne és urak ban rés

Ö-nel szemben. hogy a keresztény, közelebről a protestáns vallásos gondolkodás története nem a dogmatörténet, hanem az által feltalált „keresztény teologia története körébe tartozik.

Különösen rossz néven veszi K. Ö.-t, hogy „rá akarja erőszakolni azt a kötelezettséget, melyből fogva az általa felállított bizonyítási módszer szerint mutassa ki a theol. akademiák hiányait“ és ő azt mondja: „már én csak megmaradok a magam egyszerű, észjárása mellett, mely azt parancsolja, hogy ha észreveszem a kerékszeg hiányát, nem magyarázom meg a mesterembernek apróra a szeker kelleit, hanem egyszerűen rámutatok a kerékre s utasítom, hogy egészítse ki“ Milyen szerény egy káplán ez a Zoványi ur! Azt a bizonyos szekeret (a theol. akademiák szervezetét) őt theol. fakultás tanárkara, az egyetemes tanügyi bizottság és a convent csinálta. Most jön egy éretlen tanonc és azt mondja: „hiányos“. Mi a hiány: azt nem magyarázom, hanem utasítlak, hogy egészítsék ki! Azt a bizonyítási módszert pedig nem K. Ö. hanem a jó Arisztoteles találta volt fel.

Valóban azt hiszem a t. káplán ur maga sem tudja elképzelni saját tudása, és főleg a saját esze imminens nagyságát, a mely Erdélybe jött, és kápláni hivatalba lépte után tüstént észre vette, hogy az egyházkerület szekeréből „hiányzik a kerékszeg.“

Am legyen, káplán ur! De e nagy felfedezés után vizsgálja meg immár a saját szekerét, önbáványozta saját „En“-jét, s mondja meg őszintén: nem vette-e észre, hogy valahol egybűt hiányzik „végképpen“ ez az átkozott kerékszeg? Vagy a káplán ur kételkedik talán és várja, hogy vitába ereszkedjem vele?! Soha, a mig a kerékszeg hiányát nálam látom. Egyszerűen rámutatok a tudás és szerénység, a tisztelt tudás és idomosság hiányára, s utasítom, hogy egészítse ki!

Még egyet. A káplán ur egy „fenygyerek“ szemérmellen göggyével kérdezi: „ki és mi ez a Kovács Ödön.“ kire sokan már régóta úgy tekintenek mint valami „sphinxre“, holott 15 év óta egyebet sem tett, mint „csak töprengtet“. Nos hát: a felelet megadására a káplán urat érdemesnek senki sem fogja tartani. Inkább a töprengés vesz erőt a prot. anyaszentegyház minden híján és meg botránkozással kérdezi: vajjon a szemérmellen hetykeség a káplán urnak faji sajátága-e, vagy pedig a fiatal kornak könnyelmű tévedése; oly tulajdonsága-e, a melylyel a káplán urnak élni halni kell, vagy a fejlődő életnek egy symptomája, a mely most visszatetszést kelt, sőt undort ébreszt a tisztesség iránt érzéssel bíró emberben, de a mely egy tűnő mozzanat csupán, mint a hogy a fák koronáján rágódó hernyó, idővel haszontalan pillangóvá leszen. E töprengésben is egyet azonban biztosan tudunk: Zoványi káplán ur — hazát keresve — ezelőtt néhány hóval jött hozzánk; ő egy a mi népünk ből, de nem a mi fajunk ből.

Egy magyar káplánista.

VEGYES HIREK.

— **Előfizetési felhívás a „Közérdek“ IX. ik évfolyamának II ik negyedére** Tisztelettel felkérjük azon t. előfizetőinket, kiknek előfizetéseik az I-ső negyed év végével lejárt, előfizetéseik megújítására; különösen kérjük azon t. hátralekötéseiket, kik ez ideig még nem küldték be előfizetéseiket, hogy ezen kötelezettségeiknek minelőbb eleget tenni sziveskedjenek. Tisztelettel: a „Közérdek“ kiadóhivatala

— **Dr. Magyar Károly** lapunk társszerkesztője Budapestről, két havi gyógykezelés után haza érkezett. Ohajjuk, hogy teljes erővel, folytassa sok oldalú tevékenységét körünkben.

— **Kovács Gyula** polgármestert névnapja alkalmából a tüzoltó zenekar fáklyás menetel üdvözölte, 12-én pedig a városi tisztviselők és számos tisztelője fejezte ki — velünk együtt — jó kívánatait.

— **Gyulafehérvári kir. körjegyzővé dr. Téri Ödönt** nevezte az igazságügy miniszter, ki Vizaknára is május 1-én kezdődik új kir. körjegyzői székhelyét állított, mely a vizaknai és balázsfalvi járásbíróságokra terjed ki.

— **Husvét első napján** a r. cat. templomban igen szép közönség gyűlt össze, hogy meghalgassa az egyház község által felkért műkedvelő hölgyek és urak igen sikerült egyházi énekeit és remek zenéjét. A program következő volt: 1. Ima „Zampa“ operából Heroldtól énekelte a vegyes kar. 2. „Benediktus“ Ilaydentől, énekelte a vegyes dalkar. 3. „Ave Maria“ Mendelsolntól soprán és alt hangra, bariton szólóval, énekeltek a nők és Sikorszky Zsiga. 4. Ima „Norma“ operából Bellinitől, énekelte Emminger Emma k. a. 5. „Ave Maria“ duet, énekelte Czirner Laura és Sikorszky Zsiga. 6. „Adagio“ Mozarttól, vonós négyes, játszották dr. Farnos Árpád, dr. Farnos Dezső, Ekstein L. és Borsay S. 7. „Ave Maria“ Prokhtól, énekelte Emminger Emma k. a. A nevezett hölgyeken és urakon kívül a Borsay S. ur által vezetett vegyeskarban részt vettek: Borsay S.-né, Sikorszki Matild k. a.,

Sikorszki Zeffi, Nagler Lotti, Hinlöder Matild, Török Gyöngyike, Pap Lenke kisasszonyok; Málnási Domokos, Mike Béla, Schopf Lajos, Kiss Béla, ifj. Cirner József, Cirner Ákos, Széki Ferencz. Különös meglepetést szerzett Sikorszki Zs. ritka szépen csengő, erős baryton hangja, mely méltán érdemel teljes kiképzést. Amint haljuk jövőre felváltva fog működni az énekar az ev. ref. és r. cath. templomban, a mi oly jeles erő s oly lelkes, buzgó vezető mellett, mint Borsay tanár ur, valóban dicséretes szándék.

— **Műkedvelőink**, amint örömmel értesülünk, újra hozzáfognak nemes irányú működésükhöz, a „Piros bugyelláris“ cz. népszimnő előadására készülnek.

— **A regale felszólamlási albizottság** folyó hó 11—13-án a főispán ur elnöklété alatt 15 község ügyét fejezte be. Közöttük sok igen szövevényes, úgy hogy Zeyk D. Müller M. és Török B. bir tagoknak nem csekély feladat jutott, a bizonyítási adatok kellő egybevetésével, határozni. E hó 15—19-ig az alispán elnöklété alatt folynak a tárgyalások. Zsitler K. pü. titkár ki időközben a háromszéki bizottságnál működött. vasárnap kezdi meg az Enyed városi igen fontos regaleügy egyezkedési tárgyalását.

— **Az ujonczozás f. hó 8—9-én** a marosujvári 10—11-én a nagyenyedi járásokban a mult évekhöz képest kedvezőtlen eredménnyel folyt le. A marosujvári ténylegesen jelent 408 állítás kötelesebb besoroztatott az ajánlat és beosztás fenntartása mellett az ujonczjutalékba 29, sorszám rendén kívül a honvédséghez 21, a hadsereg póttartalékába 1 és a honvédség póttartalékába 8. A nagyenyedi járásban a megjelent 486 állításkötelesebb besoroztatott az ujonczjutalékba 34, sorszám rendén kívül a honvédséghez 21, a hadsereg póttartalékába 2, a honvédség póttartalékába 15.

— **Választói jog.** Választói jog csak azt illeti meg a ki adóját megfizette, figyelmeztetik tehát a közönség, hogy 1889 évi összes adóhátralékait április 15-ig befizesse mert ellen esetben eme jogától elűtettik.

— **Legeltetési jog.** Azon sertéstulajdonosok, kik sertéseiket már közesordára adták és nem fizették be a legeltetési díjt, felhivatnak, hogy legeltetési díj tartozásukat folyó április hó 19-ig a városi pénztárnál fizessék be, mert különben a város legeltetési szabályának 7 §-a fog ellenük alkalmaztatni. A városi tanács.

Nyiltér*

A történetek után kijelentem, hogy a „Közérdek“ f. évi márczius hó 30-iki számában közzé tett, Hlaváthy Árpád urra vonatkozó nyilatkozatom — teljesen időelőtti volt — azt sajnálom és ezennel vissza vonom.

Lengyel Gábor.

*) E rovatban közlöttekért nem vállal felelősséget a szerk.

Felelős szerkesztőség:

DR. MAGYARI KÁROLY. TÖRÖK BERTALAN.

Kiadótulajdonos: WOKÁL JÁNOS.

Farbige Seidenstoffe von 60 kr. bis fl. 7.65 per Meter — glatt und gemustert (ca 2500 versch. Farben und Dessins) — veil. roben- und stückweise porto- und zollfrei das Fabrik-Depot G. Henneberg (K. u. K. Hoflieferant) Zürich. Muster umgehend. Brief kosten 10 kr. Porto. (3)

Sz. 612—890
J. J. Jg.

Árverési hirdetmény.

A Bethlen-főiskola tulajdonát képező m. u. zsinai Sztítás malom, — a felenyedi Mart alatti, Papir és Csere malmok folyó évi július hó 1-től kezdődőleg hat évre, Nagyenyeden, a jog- és jog- és jószágigazgatósági irodában folyó hó 30-án délelőtt 10 órakor nyilvános árverésen haszonbérbe fog adatni.

Az árverési feltételek ugyanott megelőző napokon megtekinthetők.

Nagyenyeden, 1890. április 12-én.

Splényi Henrik,

jog- és jószágigazgató.

(1—3)

5014/1889
tkvi.

Arverési hirdetmény.

A nagyenyedi kir. járásbíróság, mint telekkönyvi hatóság által Olteán Vazul ügyvéd által képviselt b.-bocsárdi Kovács N. Ferencz végrehajtónak b.-bocsárdi Kreesán Tódor és Szilágyi György végrehajtást szenvedők elleni végrehajtási ügyében végrehajtató kérelmére a végrehajtási árverés 46 f. 13 kr. tökéletesítés és jelenlegi 10 65 kr. és a még felmerülő költségeknek kielégítése végett, végrehajtást szenvedő Kreesán Tódornak a nagyenyedi járásbíróság területén fekvő a buzás-bocsárdi 427. sz. tjkönyvben A + 1. rend, 2410. hrsz. alatt foglalt ingatlanára 17 f. 13 kr. a b.-bocsárdi 591. sz. tjkben A + 1—4 rend, 321/2, 322/1, 741/2, 2493/2 3853/1 és 3854/2 hr. alatt foglalt ingatlanaira 204 f. 13 kr. és a b.-bocsárdi 208. sz. tjkben A + 16 rend, 4310. hrsz. alatt foglalt ingatlanokból megillető felelő részjutalékára 105 f. 13 kr. továbbá Szilágyi Györgynek a b.-bocsárdi 643. sz. tjkben A+1. 2. 3. és 5 zendsz. 1097/1, 1778, 4016/2, 558/2

és 559/2 hrsz. a foglalt ingatlanaira 273 f. 13 kr. megillető kikiáltási árban elrendeltetett, azzal, hogy a 643. sz. tjkben A + 3. rend, 4016. hrsz. alatt foglalt ingatlanra // alatt özv. Szilágyi Jánosné javára bekebelezett életfogytiglani haszonélvezeti jog az árverés által nem érintetik.

Az árverés 1890-ik évi április 23-ik napján délelőtt 10 órakor B.-Bocsárd község házánál fog megtartatni.

Árverezni szándékozók végrehajtató kivételével tartoznak az ingatlanok becslésének 10%-át készpénzben, vagy oradék képes értékpapirban letenni.

Vevő köteles a vételért az árverés jogerőre váltva után 2 egyenlő részbe 15 és 30 nap alatt, minden egyes vételári részlet után az árverés napjától számított 6%-os kamatokkal együtt a nagyenyedi kir. adóhivatalnál, mint bírói letéti pénztárnál lefizetni.

A bánatpénz az utolsó részlethe fog beszámíttatni.

Az árverési feltételek a hivatalos órák alatt ezen kir. jbróság, mint telekkönyvi hatóságnál és B.-Bocsárd községe előljáróságánál tekinthetők meg.

A kir. járásbíróság, mint tkönyvi hatóság

Nagyenyed, 1889. augusztus 21.

Csernátóni Vajda,
kir. aljbíró.

(1—1)

STEINSCHNEIDER JAKAB

I. cs. és kir. szab. ágyneműgyáros, ő cs. és kir. fensége Klotild főhercegnő udv.

szállítója, számos kitüntetések és szabadalmak tulajdonosa.

— B U D A P E S T E N, —
király-utca 79. saját házában.

bátorkodik a tisztelt közönség figyelmébe ajánlani dusan felszerelt raktárát az ágynemű szakmába vágó összes czikkokban, mint közönséges, finom és legfinomabb paplanok ágycetetek, lószőr és tengerfű matrácok, szalmaszakok, pokróczok és takarók, tollak és pelyhek, vasbutorok, továbbá szőnyegek és függönyök, nemkülönben diván és taltakarók, stb.

A j d h ir b e n á l l ó

W E L D L E R É S B U D I E

fehértanú és kelengye-gyár budapesti raktára. Mindenfajta fehértanú, különösen pedig teljes kiházasítási felszerelések a legmérsékeltbb áron — Rajzok és árjegyzékek bérmentve és ingyen — (4—4)

Répakiemelő ekék

(Pracner-féle szabadalom)

A legkitűnőbb és legolcsóbb a világon!

Kinek répakiemelő ekéket alkalmá volt használni, teljes mérvben igazolni kell ezen állításunkat. Hogy a rendelkezés ezen kitűnő szerkezetű répakiemelő ekékre pontosan eszközölhessük, felkérjük a nagyérdemű gazdaközönséget, becses rendeléseit mielőbb beküldeni, mert őszszel a rendelések annyira túlhalmozódnak, hogy azoknak egyrészt nem is eszközölhetjük. Minden egyéb a **czukorrépa termeléshez** szükséges legjobb minőségű eszközöket is tartunk raktáron s azokat jutányos áron szállítjuk.

Répakiemelő ekék taliga nélkül 18 f. rt., állandó szabályozható taligával 35 f. rt.

Dénes és Steiner Budapest, VI. Teréz-körút 41. mezőgazdasági gépek, szerszámok, malom és gyári berendezések gyári főraktára

Árjegyzékeket ingyen és bérmentve küldünk.

Szolid ügynökök kerestetnek. (4—6)

Szives megfigyelés!!

Ezerszeresen kipróbált s orvosi tekintélyek és számos magános bizonyítványaival kitűntetett készítmények Dr. Miller mohnóvnyedve, meglepő hatású köhögés rekedtségnél, torokfájás, nyálkásodás, kezdődő tüdőgümónél és egyáltalán a légzőszervek minden gyuladásánál. — Tégelyben gyermekek és felnőttek számára. Egy tégely ára 50 kr.

Miller tyukszembalzsama

Csalhatatlan szer tyukszemek, szemölcsök és fájdalmas bőrkeményedések ellen. Ára egy dobozban levő üvegesnek ecsettel és használati utasítással együtt 48 kr.

Valódián kaphatók: Nagyenyeden Ungerpek Miklós fúszkereskedőnél. Szászrégenben Vermescher E. gyógyszerésznél. Deesen Nick F. fúszkereskedőnél. Csikszereván Leicht F.-nél. Beszterezén Fischer testvéreknél. Gyulafehérvárt Frölich F. gyógyszerésznél. Fogarásban J. Bergleiter Sternbory J. és Glein R. gyógyszerészeknél. Nagyszébenben Reizenberger F.-nél. Marosvásárhelyt Nagy Sándor gyógy szerész a „vörös kereszt“-hez és Bncher M. kereskedőnél.

Központi szétküldési raktár: (8—16)

Miller J, gyógyszerész Brassó.

